

MİLLÎ MÜDAFAA MEFHUMU ÜZERİNE

Dr. Sinan ÇAYA*

Öz

Her devlet, en basit ifadeyle kendi bekası için, savunma ihtiyacı içindedir. Tarihte bazı devletler harp marifetiyle gelişip büyüyebilmişlerdir. Bugün bile bazı devletler gelişim istikametinde itici gücü askerî kudret ve yapılanmalarından alırlar. Uluslararası durum ne olacağı asla tam kestirilemez bir özelliktedir. Bir devlet her an, sırf savunma maksadıyla da olsa çatışma faaliyetleri içine girmek zorunda kalabilir. Askerî güçler bir bakıma milletlerin toplu şeref duygularını yansıtır. Şovenizm hudutlarına varmadıktan sonra, askerî duygularla bezenmiş millî duygulanım halleri sadece tabii sayılır. Özellikle seçkin lider kadrosuna münasip insan gücünün alımı önemli bir meseledir. Türk komuta kadroları orta sosyal tabakadan taban bulur ki bu amaç için olabilecek en uygun kaynak odur.

Anahtar kelimeler: Millî Müdafaa, Millî Gurur, Millî Devlet, Asker, Ordu, Devletin Bekası.

Abstract

On the Concept of National Defense

Any state needs defense, merely to ensure its survival. In history some states could expand and grow through wars. Even today, some states derive their motive force for development from their military might and structures. International situation is never totally predictable. A state may always be obliged to engage in belligerent activities, if only for defensive purposes. Military powers in a sense reflect nations' collective feelings of honor. Unless boarding the line of chauvinism, national emotions coupled with military feelings, are only natural. Recruitment of appropriate man power, especially for the elite cadres, is an important issue. Turkish com-

* Marmara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi.

manding cadres are fed from the youths of the middle social class, which is indeed the optimal choice for this purpose.

Key words: National Defense, National Honor, National State, Soldier, Army, Survival of State.

Giriş

Günümüzde, bir yanda bütün küreselleşme savlarına rağmen, dünyamız fiilen bir millî-devletler “arena”sı olmaya devam etmektedir ve görünüşe göre uzun zaman boyunca bu durum böyle devam edecektir. Bir millî devlet için, icabında hudutlarını müdafaa ve potansiyel düşmanları caydırmak amacıyla kuvvetli bir orduya sahip olmak, bir var oluş meselesidir.

Devlet ve Savaş

Esasen birçok millî devletin tarihinde, müdafaa bir yana, bizatihi saldırgan anlamda harpler bile kuruluş, genişleme ve güçlenme nedeni olagelmıştır.

İhtilâlden sonraki Fransa, Napolyon’a yenilmesinin hemen ardından Prusya ve erken Meiji döneminde (1868-1912) Japonya; sırf savaş amacıyla kurulmuş uluslar anlamındadırlar; özellikle Prusya, bilinçli olarak savaş kazanmak amacıyla yukarıdan aşağıya doğru inşa ve ihdas edilmiş bir ulustur.¹

Sosyolog Herbert Spencer toplumları savaş toplumları ve barış toplumları diye iki sınıfa ayırır.²

Şimdi kendi tarihimizi Spencer’a göre yorumlarsak; Osmanlı’nın savaş toplumu olmakta ısrarının bir noktadan sonra yanlışlığını söylemek mümkündür. Endüstri devrimi öncesinde savaşın (etik mütalâalara hiç girmesek dahi) esir gücü, ganimet, toprak, vergi, tâbî devletlerden gelen haraç düka altınlarıyla “rantabl” bir geçinme biçimi olduğu açıktır diye düşünmek mümkündür. Ancak sanayi devriminden sonra yalnızca bu çeşit bir “ekonomi”, belli ki artık işlemez hâle düşmüştür; çünkü pür askerî güç, sanayi destekli Avrupa orduları karşısında üstünlüğünü yitirmiştir.

Büyük Devlet ve Askerî Kudret

Günümüz dünyasında da bazı devletlerin büyüklükleri, güçleri; askerî bir dayanağa eklenmiş gözükmektedir. Sovyet Rusya 1980’lerin sonuna kadar böyle bir devlet idi. Sosyolog C. Wright Mills’e göre, *Birleşik Amerika da dev bir askerî-siyasî komplekssten ibarettir.*

¹ Uri Ben-Eliezer, “A Nation-in-Arms; State, Nation and Militarism in Israel’s First Years”, *Comparative Studies in Society and History*, Volume 37, Number 2, Cambridge University Press, April 1995, s. 267.

² Karl M. Van Meter, *La Sociologie*, Larousse, Paris, 1992, s. 164.

Amerika dev bir faal ordu beslediği gibi çok güçlü bir yedeklik sistemini de ayakta tutmaktadır. Birinci Körfez Savaşı'nda bu yedekler geniş ölçüde kullanılmıştı. İkinci Irak Savaşı'nda da onlara çok iş düşmüştür.

Burada Amerikan yedeklik sistemini biraz açmak uygun olur: Amerikan anlayışında yedeklik sistemi, bizdeki asteğmenlik gibi değildir.

Yedek birlikler muvazzaf birliklerden tamamen ayrı bir kuruluş oluşturur ve (bazı muvazzaf irtibat subayları dışında) yedek birlikler tamamen kendi kendilerini yönetirler. Yedek rütbe yelpazesi erden generale kadar uzanır. Yedekler mahalli merkezlerde senede iki hafta yoğun eğitim, ayrıca her ay bir cumartesi-pazar eğitimi olmak üzere yılda otuz dokuz iş günü doldururlar. Ayrıca devamlı görev yapan ama gene yedek statüsünde bulunan az sayıda elemanlar da vardır. Yedek birlikler gönüllülerden taban bulur. Başta yurtseverlik, muhit edinme, ilerleyen yaşına rağmen gençliğini koruma/kanıtlama, değişik bir hayat tarzını tatma gibi güdülenme sebepleri onları bu yola yönlendirir.³

Amerikan Liselerinde millî güvenlik bilgisi (*military science*) derslerini de yedek subaylar** okuturlar. Birçok yedek subay, sivildeki işinin yanı sıra böyle bir özelliği olmasından gurur duyar ve bazı üstünlükler elde eder.***

Amerikan yedekleri bu işten belli bir ücret ve bazı sosyal haklar elde ederler. Moskos'un (1988) kaydettiğine göre; kocasının yedeklik parasından haberi olmayan bir kadın, günün birinde bir başka yedeğin karısıyla karşılaşır ve bu sırrı keşfeder! Yedeklik, aile ilişkilerini, kariyer subaylığına göre çok olumsuz etkiler; çünkü tatillere musallat olur. Yedek aileleri bu yüzden bu işe pek sıcak bakmadıkları gibi birbirleriyle sıkı fıkı bir camia da oluşturmazlar; birbirleriyle pek görüşmezler.

Ordusuz Devlet Olmaz

Çok ilginç bir saptama, en barışçıl ve görünüşte hiç düşmanı olmayan bir ülkenin dahi savunma ile ilgili önlemlerden asla uzak durmadığı gerçeğidir. Bu gibi ülkelerin belki en tipik örneğini oluşturan İsviçre'ye bakalım: İsviçre kayda değer bir savunma sanayisine sahiptir. Hafif

³ Charles C. Moskos, *Soldiers and Sociology*, Northwestern University, Department of Sociology, Evanston, Illinois, November 1988, s. 48-52'den özet.

** 1987 yılında Texas'ın San Antonio kentinde bir liseyi ziyaretimizde millî güvenlik öğretmeni yedek binbaşıyla da konuşmuştuk. Kendisinden öğrendiğimize göre, dersi olduğu günlerde üniforma giyme hakkı varmış. Yedek binbaşı, sırf bu yüzden dersi olduğu günlerde sabahları büyük şevk içinde uyandığını, yüzünde gülücüklerle anlatmıştı.

*** Kendisi de eski bir polis olan yazar Joseph Wambaugh, *Choirboys* adlı romanında Los Angeles devriye polislerini anlatır. Bunlardan birinin Hava Kuvvetleri'nde yedek pilot binbaşılık rütbesi vardır. Bu rütbe kendisi için bir büyük haz, arkadaşlarına karşı bir "hava", âmirlerine karşı da yerine göre bir "koz" vesilesidir. Bir gün bir vukuatından dolayı onu azarlayan şefi "buradan kovulursan, başka ne iş yapabilirsin? Pilot binbaşılık mı?" filân derken bile, aslında onun bu özelliğine çok gıpta ettiğini zımnen belli eder.

tanklar (IKV 91-105), zırhlı muharebe araçları (MOVAG TORNADO), hava savunma topları (OERLIKON), alçak irtifa hava savunma ve ateş kontrol radarları (SKY-GUARD) üretir. Dahası; İsviçre, pekâlâ asker de besler. Ordusu sayıca az olsa da küçük nüfusuna oranla azımsanamaz**** bir büyüklüktedir. Eğitimi fevkalâde iyidir. Hele terhis olmuş askerlerin ihtiyata çağırılma sistemi çok mükemmel işler. Bilinçli vatandaşı, askerlik yapmaktan onurlu bir keyif alır ve bunu ısrarla dile getirir.*****

Öymen'in⁴ kaydettiğine göre; kendisi de bir savaş mağduru olarak Almanya'dan Türkiye'ye kaçan sosyoloji profesörü Gerhard Kessler, İstanbul Üniversitesi'nde 1942-1943 ders yılında bir konuşmasında şöyle der:

“Devlet vatandaşlarından anlaşmalarına bağlı kalmalarını ister ve bunu zorlar. Fakat devletin kendisi dış politikada, törenlerle imzaladığı o anlaşma hükümlerine her zaman uymaz. Yine devlet, diğer bireylerin mülkiyetine karşı bizden büyük saygı ve dikkat istemektedir. Fakat kendisi, özellikle harp halinde on binlerce kimsenin malına mülküne karşı büyük bir zor ve şiddet kullanmaktadır.”

Askerlik ve Millî Gurur

Birçok kuramcı dünyadaki kısıtlı kaynaklara karşı talep yüzünden savaşın kaçınılmazlığını vurgular. Ancak pek o denli vurgulanmayan psikolojik nedenler de vardır. Ulusal gurur en kesif ifadesini askerlik alanında bulur. Spor, sanayi, bilim, sanat alanında ulusal başarıyı kanıtlamak, askerlikteki ve zaferdeki kadar doyurucu gelmez.

Uluslar askerleriyle her fırsatta övünürler. 1996 Yazı'nda dünya ordular arası atış şampiyonasına ev sahipliği yapan İsveç, bu etkinliklerle

**** Janowitz'in 1968 tarihli bir çalışmasında dünya ordularının 1966 yılı itibarıyla tahmini nüfuslarını ve sivil nüfusa oranla asker nüfus yüzdelerini kaydetmiştir. Anılan tabloda bu indeks İsviçre için %0.21'dir (5.7 milyon nüfusa karşılık on iki bin asker). Aynı tabloda Yunanistan'ın indeksi %1.90 (sekiz buçuk milyon nüfusa karşılık yüz altmış bir bin asker), Türkiye'nin indeksi %1.40 (30.3 milyon nüfusa karşılık dört yüz yirmi sekiz bin asker) olarak verilmiştir.

***** 1974 senesinin Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarını İsviçre'nin Basel (Bâle) şehrinde kimya stajında geçirmiştım. İsviçre'de her erkek yurttaş 4 ay zorunlu askerlik yapıyordu. Gençler 18 yaşından itibaren bu yükümlülüğü kendi saptadıkları bir zamanda yerine getirmek durumundaydılar. Öğrenciler genellikle bir yaz tatillerini askerliğe ayırıyorlardı. Askerlik anıları tıpkı bizdeki gibi yaygın bir sohbet konusuydu ama bize göre çok daha genç bir kesimde, öğrenciler arasında da geçiyordu. Biri bir gün anlatmıştı. Komşunun kendi yaşıtı hippî oğlu, askerden muaf olmak için esrarkeşliğini öne çıkartmak istemiş ama fayda vermemiş. Komutanlar ona şöyle demişler: “Yüksek bir tepeye koşarak birkaç defa inip çıkartırız seni! İçinde esrardan mesrardan iz bile kalmaz!”

İsviçre'de asıl dikkatimi çeken o mükemmel ihtiyatlık sistemiydi. Herkes için defalarca on beşer günlük tazeleme eğitimine çağrılmak söz konusuydu. Yaz günleri banliyö trenleri orta yaşlı, asker giysili ihtiyata giden gelen İsviçre yurttaşlarıyla dopdoluydu! Staj yaptığım ilaç firmasında otuzlu yaşlarda bir kimyager bir gün bana şöyle demişti: “Biz şimdi Sovyet Rusya ile savaşa tutuşsak ve kazanacağımıza dair en ufak bir şans, bir belirti olsa; hemen gönüllü asker olurum!”

⁴ M. Münir Râşit Öymen, *Psikoloji, Sosyoloji ve Pedagoji Açısından Ahlâk Eğitimi*, 3. baskı, Murat Matbaacılık, İstanbul, 1975, s. 148-149.

ilgili tanıtma broşüründe, organizatörlüğü üstlenen Skaraborg Alayı'nın tarihçesiyle övünmeyi hiç ihmal etmemiştir. 1631 tarihinde kurulan, XII. Charles'ın [Demirbaş Şar] emrinde 1700-1709 arasında pek çok savaşa katılan alay Poltava'da tümünden imha edilmiş ama sonradan yeniden kurulup Prusya'ya, Napolyon'a karşı savaşmıştır. 1913 yılında Skövde kentindeki bu günkü yerine intikal edip orada temelli konuşlanmıştır.

Petrov (1994) Finlandiya'da halk eğitiminin kışlanın çabalarıyla gerçekleştiğini anlatır. Ülke 1811'e kadar İsveç, bu tarihten 1917'ye kadar Rus egemenliğinde kalmıştır. İki tarih arasında, başta Snelman olmak üzere genç aydınların teşvikiyle kışla; büyük bir halk eğitimi kampanyasıyla ülkeyi bağımsızlığa hazırlamıştır:

“Subaylar pedagog gibi çalıştılar. Erlere şarkılar, marşlar öğrettiler. Müzik âleti çalmayı, resim yapmayı, toplu oyunlar oynamayı, koruyucu hekimliği, güzel konuşmayı ve nezaketi askerlerine öğrettiler. Onları, doğum yerleri olan ‘köstebek yuvaları’na ‘yenilik ve uyanış havarileri’ olarak yolladılar.”

İkinci Dünya Savaşı'nda Fransız direniş örgütünde çalışmış olan Fransız milliyetçisi bayan şarkıcı Edith Piaff, *“lejyonerim”* adlı şarkısında kendi (sömürgeci) askerine bile *“meth-ü senâlar”* yağdırmıyor mu? *“Uzun boylu, büyük parlak gözlü, sarı saçlı, kaslı vücudu dövmelemlerle kaplı, teni sıcak kum kokan”* sevgilisinin ardından ağıtlar döktürmüyor mu?

Askerlik geleneğinin güçlü ve askerî anlayışın ağırlıklı olduğu bir başka ülke de Arjantin'dir.***** Nitekim 1986 yılında Falkland adaları krizinde Arjantin İngiltere'ye kafa tutmuştur. İki devlet arasında centilmence bir savaş vuku bulmuştur.

Günümüzde *“hamaset edebiyatının”* boş sözler olduğunu ileri sürenlerin sayısı çoğalmış ise de epik duygulanımlar insanın doğasında vardır. Milletlerin tarih içinde zorluklarla yoğrulmuş hars (kültür) öğeleriyle (destanlar, koçaklama türü şiirler vs.) beslenen bu yiğitlik duyguları nasıl inkâr edilir? Böylece gelişen ulvî hisler, tasada ve kıvançta ortak bir payda olarak o milletin fertlerini harç misali birbirlerine kenetler. Bu duygu; Ulu Önder'in *“Ne Mutlu Türk'üm Diyene”* özdeyişinde en güzel ifadesini bulmuş olarak ırksal ve etnik temellerin çok üstünde bir şuurdur. Milletini düşünmek, onun yücelmesi için çalışmak kişi için yüce bir idealdir ve ille de başka milletlerin kötülüğünü dilemek anlamına gelmez; aksine başka milletlere dahi saygılı olmayı gerektirir. Milliyetçiliğin şove-

***** 1978 yılında Arjantin Hava Harp Okulu'ndan büyük bir kfile bizim Hava Harp Okulumuzu ziyarete gelmişti (Bendeniz asteğmen idim ve bu Arjantin havacı heyetine mihmandar olarak vazifelendirilmiştim). Heyetteki öğrenciler bile İstanbul'un lüks otellerinde konaklamışlardı. Gezileri birkaç gün sürmüştü. Şehir gezilerinde hepsi sivil giyiniyorlardı. Ayrılış günü Yeşilköy'deki (Atatürk Hava Alanı'na bitişik) askerî havaalanından onları küçük bir törenle uğurlamıştık. Başlarındaki general bendenize de -içki kullanmadığımdan hemen elimden çıkartacağım- bir şişe Arjantin şarabıyla, sırf askerî marşlar ihtiva eden bir uzunçalar plak armağan etmişti.

nizm kıvamına ulaşması bir bozunma, bir çarpık anlayışa bürünme olup hiç arzu edilmeyen apayrı bir kavramdır.

Savunma Gücü Şarttır

Tolley'in⁵ Amerikan çocukları üstündeki araştırmalarına göre, çocuklar neredeyse oy birliği içinde savaş olgusunu lanetliyorlar. Ama milli görev ve memlekete sadakat gibi duyguları kurcalandığında, o zaman savaşın doğruluk-yanlışlık meselesine dair görüşleri değişiveriyor. Savunma için yapılan veya düşman bir tarafa (komünistler vb.) karşı yürütülen savaş, onaylanır hâle geliyor.

Burada belki şöyle bir yorum getirebiliriz: Yetişkin insanda kahramanlık duygusu (birçok başka duygular gibi) daha yatışmış ve ılımlı olsa da çocuklarda güçlüdür.***** Ancak belli gelişmeler veya ortamlar, yetişkinlerde de çocukluğu andıran duygulanımlara kolayca geçit verebilir.

Bir ülke başka bir ülkeden ısrarlı bir düşmanca yaklaşım görürse, sonunda yapabileceği tek şey kendisini silâhla korumaktır. Hiçbir ülke yaşamak için dünya kamuoyunun barış söylemlerine yaslanıp bir ordu besleme gaailesinden uzak kalmaz. Ulusal çıkarların çatıştığı bir konjonktür söz konusu oldu mu, ufak devlet görünümündeki bir devlet bile, zayıf bulduğu komşusuna karşı çok taciz edici, hatta saldırgan bir tutum takınabilir. Bir ülke asla ve kat'a başka bir ülkenin nasılsa iyi niyetli olduğu varsayımına ya da insafına yaslanıp savunmasını ihmal edemez.

Nitelikli İnsan Gücü

Devletin savunması elzem olduğuna göre, her devletin ulusu içinden ordusuna taban bulma sorunsalı söz konusudur. Araç gerek olanakları ve hatta eğitim ne denli iyi olsa da, öncelikli iş uygun insan potansiyelinin elde edilmesidir.

Yurdumuzda askerlik zorunlu olduğuna göre orduya erler ve erbaşlar açısından taban bulma sorunu yoktur. Bu kesimin niteliği ise zaten ülke nüfusunun sosyal gelişim ve eğitiminin ilerlemesiyle koşut gider. Öyleyse mesele bir anlamda şu noktaya indirgenir. Komuta heyetini oluşturan,

⁵ Howard Tolley Jr., *Children and War: Political Socialization in International Conflict*, Teacher College Press, New York, 1973, s. 33-34.

***** 1987 yılında Texas-Lackland Üssü'nde kursiyer iken bir gün bir sosyal etkinliğe katılmıştık. Eyaletin çalışkan ortaokul öğrencilerinden bir grup, bir ödül olarak üssü gezmeye gelmişlerdi. Biz yabancı kursiyerler de bu öğrencilerle tanıştırdık. O sohbetle bir aralık Libya'nın Amerikan uçakları tarafından bombalanışı gündeme geldi (birkaç aylık taze bir hadiseydi). Kızlar dâhil hemen bütün öğrenciler hemen bir milli havaya girdiler. Bu olayı nasıl onayladıklarını sevinç içinde gösterdiler!

Lise birinci sınıftayken Milli Güvenlik dersi öğretmenimiz olan kurmay yarbay, bir gün Amerika'da bir kursta geçen anılarını anlatmıştı. O kursta iken 1967 İsrail-Arap savaşı gerçekleşmiş. Kursta İsraili bir subay varmış. Hemen yürüyüşü değişmiş. "Kasılarak" gezinmeye başlamış. İki de Mısırlı subay varmış. Onlar da başları eğik gezmeye başlamışlar. Mesai dışında ise ortalıkta görünmez olmuşlar.

yani ordunun seçkinleri anlamına gelen rütbeli kişilerin (uzman erbaş-tan itibaren astsubaylar ve giderek subayların) en uygun seçimle belirlenmeleri gerekir. Bu noktada ise (liderlik özelliği dâhil) zihinsel ve bedensel niteliklerin yanı sıra, çok önemli bir etken, gencin niçin askerliğe heves duyduğu sorusuna yanıttır.

Bazı ülkelerde profesyonel askerlik kariyerini seçim, mesleğin vereceği maddî olanaklarla ilintilidir. Diplomat gibi yabancı ülkeleri gezmek olanağı da kariyerin bir parçasıdır. Bazı ülkelerde ise belli gençlik sorunlarından kaçmak, zor bir hayat tarzı içinde kendi kendini kanıtlamak, silâha duyduğu fanatik hevesi doyurmak veya serüven arayışı gibi içsel sebepler ağır basar. Bunlardan birincisi de ikincisi de iyi bir askerî lider için tam sağlıklı meslek seçimi gerekçeleri olamaz.

Askerlik Mesleği

Askerlik para kazanma mesleği de değildir. Taşkın, tutkulu maceracıların işi olamayacak kadar da ciddi bir uğraşıdır. Askerlik; vakur, serinkanlı, amaçlı, bilinçli gençlerin girdiği bir yoldur.

Ülkemizde astsubay ve subay okullarının orta kesimden taban bulmakta oluşu***** askerlik değerleriyle en iyi bağdaşacak bir alt yapının sevindirici habercisidir. Bizim sahip olduğumuz ve dünyanın gıpta ettiği komutan rol modellerinin oluşumunda, en etkin katkılardan biridir.

Bir yanda çok varlıklı ailelerde “*seni kaçırırlar*” biçiminde *paranoid* tonlara varan telkinler ve aşırı korumacı önlemler içinde büyütülmüş, belki noksan aile sevgisinin telâfisini pahalı oyuncaklarla gidermeye çalışmış, belirgin derecede bireyci hatta benmerkezci bir kişilik oluşturmuş bir genç. Öte yanda, maalesef birçok değer yargısını gereksiz gören, sırf sokak kurnazlıklarıyla yoğrulmuş ve yozlaşmış, bütün özlemlerini ya iletiriyeye tehir etmek zorunda kalmış ya da gerçekleşemez hayallerden ibaret kabul etmiş, ortamın bilemediği hınçlarla özveri duygusu gelişmemiş bir çocukcağız! Ölçü, galiba bu iki zat kutbun arasında bir yerlerde olmalıdır.

***** 1993-94 öğretim yılında Astsubay Hazırlama Okulu'nda rehber öğretmeni olduğum 33 kişilik kısmın sosyo-kültürel profilini baba meslekleri şöylece sergiliyordu: Demirci, boru fabrikasında işçi (2 adet), geçici demiryolu işçisi, daimî demiryolu işçisi, kireç ocağı işçisi, (vefat etmiş) ilkokul öğretmeni, aşçı, ofis eşyası tamircisi, posta dağıtıcısı, orman idaresinde kâtip, emekli banka memuru, gardiyan, cephan fabrikasında işçi, cephan fabrikasında kâtip, hamal, küçük çiftçi (3 adet), okul hizmetlisi, elektrikçi, yorgancı, oto boyacısı, TRT'de memur, orman idaresinde memur (hiç kardeşi olmayan öğrencinin babası), Ziraî Donatım Kurumu'nda işçi, tahsildar, astsubay, müteahhit yanında işçi, mobilya işçisi, polis memuru, (vefat etmiş) inşaat ustası, (vefat etmiş) kamyon şoförü. Bu tablo ülkemizin orta tabakasının (belki alt orta tabakasının) tipik bir temsilidir.

Subay adayları için profilin tabiatıyla biraz daha yukarı katmanlara ulaştığı anlaşıl-maktadır. 1987-88 öğretim yılında Kuleli Askerî Lisesi'nde yapılan bir araştırma bulgularına bakalım: “*Öğrencilerimizin büyük bir kısmının babası memurdur (%40.9). İkinci büyük meslek grubu ise işçidir (%23.2). Ortaokulu (üç büyük il de dâhil olmak üzere) ilde okuyan öğrenci oranımız %63.7'dir. İkinci sırada %33.1 oranla ortaokulu ilçe ve bucakta okuyanlar gelmektedir.*” (Kuleli Askerî Lisesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özellikleri, Anket Sonuçları 1987-1988).

Profesyonel asker mesleğine en başta sevgiyle bağlıdır. İleriki yıllarda tayinlere, zorluklara, birtakım mahrumiyetlere dayanmak ancak bu sayede mümkün olur. Sevgiyle bağlılığın göstergesi, henüz on beşinci yaşında olsa bile, mesleğe yönelme kararını öncelikle kendi arzusuyla almaktır.

Harbiyeliler ile ilgili bir araştırmada “askerî okulu seçmenizden aşağıdaki seçeneklerden hangisi etkili olmuştur?” sorusuna verilen cevapların dağılımı şöyledir: “2703 öğrenci (%75.69) kendi isteğiyle; 509 öğrenci (%14.25) ailesinin isteğiyle ve 347 öğrenci (%9.72) arkadaş, akraba ve diğer unsurların tesiri altında askerî okulu seçtiklerini ifade etmişlerdir”.⁶

Yine Kara Harp Okulu'nda öğrenci alayı subaylarıyla 1. ve 4. sınıf öğrencilerine yönelik bir araştırmada, “başkalarına, bu okulun bir mensubu olduğunuzu söylemekten gurur duyuyormuşsunuz” ifadesine verilen cevapların dağılımında olumluluk derecesi fevkalâde yüksektir. (Alay subaylarında %90.94, 1. sınıf öğrencilerinde %94.95 ve 4. sınıf öğrencilerinde %94.17'dir).⁷

Sonuç

Türkiye hukukunda askerlik hem hak hem de ödev olarak tanımlanmıştır. Bu çok anlamlı ve muhteşem bir tanımdır. Türk örfü askerliği yüceltir. Trakya gibi bazı yörelerimizde askerlik yükümlülüğünü bitirmeyene kız vermezler. Birçok yörede köy kahvelerinde henüz askerlik yapmamış gençlere doğru dürüst konuşma hakkı bile verilmez. Askerlik bir anlamda gencin gerçek adamlık basamağına varışının bir onayıdır, tescilidir. “Kefareti” özveriyle, gayretle ve bazı zorluklarla ödenen bir erginleme (tekris) sürecidir.

Kaynaklar

Ben-Eliezer, Uri, “A Nation-in-Arms; State, Nation and Militarism in Israel's First Years”, *Comparative Studies in Society and History*, Volume 37, Number 2, Cambridge University Press, April 1995.

Kuleli Askerî Lisesi Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özellikleri, Anket Sonuçları (1987-1988), Çengelköy, İstanbul, 1988.

K.H.O. 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Kişilik ve Liderlik Özelliklerinin Değerlendirilmesine Yönelik Araştırma Raporu, Kara Harp Okulu Matbaası, Ankara, 1994.

Meter, Karl M. Van, *La Sociologie*, Larousse, Paris, 1992.

Moskos, Charles C., *Soldiers and Sociology*, Northwestern University, Department of Sociology, Evanston, Illinois, November 1988.

Öymen, M. Münir Râşit, *Psikoloji, Sosyoloji ve Pedagoji Açısından Ahlak Eğitimi*, 3. baskı, Murat Matbaacılık, İstanbul, 1975.

Tolley, Howard Jr., *Children and War: Political Socialization in International Conflict*, Teacher College Press, New York, 1973.

⁶ K.H.O. 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Kişilik ve Liderlik Özelliklerinin Değerlendirilmesine Yönelik Araştırma Raporu, 1994, s. 18.

⁷ K.H.O. 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Kişilik ve Liderlik Özelliklerinin Değerlendirilmesine Yönelik Araştırma Raporu, 1994, s. 80.